

FUNDAMENTELE ECLEZIOLOGICE ALE MISIUNII ORTODOXE

Drd. CRISTIAN-ILIE BĂLEANU

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Ilarion V. Felea” din Arad

Abstract: The mission is understood as an integral qualitative characteristic of the Church's body represented by believers (christinans). The mission of the Orthodox Church is sacred and represents the whole life of the Church - its inner life - insofar as we assume a certain boundary between the Church and the world. In this sense, every member of the Church is called to bear witness to Christ, and a Christian is, by definition, a missionary. A similar approach is found in the documents of the World Council of Churches, where the mission of the church is understood as the reconciliation of all people with God and with each other.

Keywords: *ecleziologie, misiune, Biserica Ortodoxă, mărturisire, propovăduire*

Introducere

Înainte de a discuta pe larg despre fundamentele misiunii ortodoxe, este necesar să înțelegem termenul *misiune* în accepțiunea ortodoxă. Deși ideea de misiune își păstrează înțelesul în Răsăritul Ortodox, de-a lungul a două milenii, întâmpinând vicisitudini doar în desfășurarea activităților de propovăduire, un sfânt al Bisericii Ortodoxe Ruse, Inochentie din Alaska, definește concret misiunea ortodoxă, privind-o într-un mod practic, ca mărturisire a lui Hristos, părăsind locurile natale cu scopul de a răspândi Evanghelia¹. De aici au luat naștere diferite forme de activități misionare, care implicau organizarea eclezială și carisma unor misionari consacrați.

Misiunea este înțeleasă ca o caracteristică calitativă integrală a corpului viu al Bisericii reprezentat de credincioși. Misiunea Bisericii este sacră și reprezintă întreaga viață a Bisericii - viața sa interioară - în măsura în care presupunem o anumită graniță între Biserică și lume. În acest sens, fiecare membru al Bisericii este chemat să depună mărturie despre Hristos, iar un creștin este, prin definiție, un misionar². O abordare similară se găsește și în

¹ Ioan Arhiepiscop de Belgorod, „Ecclesiological and Canonical foundations of Orthodox Mission”, *International Review of Mission*, vol. 90, issue 358, 2001, p. 270.

² Ioan Arhiepiscop de Belgorod, „Ecclesiological and Canonical foundations of Orthodox Mission”, *International Review of Mission*, vol. 90, issue 358, 2001, p. 270.

documentele Consiliului Mondial al Bisericilor, unde misiunea bisericii este înțeleasă ca împăcare a tuturor oamenilor cu Dumnezeu și între ei.

Misiunea ca mărturisire este inerentă naturii Bisericii și constă în propovăduirea Veștii Bune la toată făptura (Marcu 16, 15). Biserica Ortodoxă este numită apostolică nu numai pentru că membrii bisericii sunt zidiți pe temelii apostolice (Efeseni 2, 20), dar mai ales pentru că predica sfinților apostoli continuă până în zilele noastre și se dezvoltă constant prin intermediul membrilor săi. Lucrarea misionară apostolică, consubstanțială cu însăși Biserica, crește continuu începând cu ziua Rusaliilor³. Apostolatul misionar a constituit întotdeauna datoria principală a oamenilor Bisericii de a împlini porunca Domnului Iisus Hristos către ucenicii săi: „Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”(Matei 28, 19).

Misiunea ortodoxă are ca bază comuniunea Sfintei Treimi⁴. Sursa misiunii se relevă prin trimiterea Fiului în lume prin Duhul Sfânt (Ioan 20, 21). Această trimitere face parte din planul răscumpărării noastre: „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3, 16). Prin urmare, sensul misiunii Bisericii Ortodoxe nu vizează doar transmiterea convingerilor intelectuale sau a valorilor morale, ci și transmiterea experienței vieții spirituale în comuniune, acolo unde se află și Dumnezeu. Astfel, înțelegerea trinitară a misiunii constă în întărirea relațiilor dintre credincioși după modelul sinergiei dintre Persoanele Sfintei Treimi⁵.

Misiunea Bisericii Ortodoxe este totodată legată intrinsec de învierea lui Hristos. Mesajul propovăduitor al Bisericii conține mărturia că Iisus Hristos a înviat și ne conduce în Împărăția Sa (Apocalipsa 21, 2), mărturie relevantă în celebrarea Sfintei Euharistii. Prin Liturghie și conduită cucernică, Iisus Hristos este revelat ca Mântuitor în puterea Duhului Sfânt, care continuă lucrarea salvatoare după Înălțare, realitatea Împărăției lui Dumnezeu fiind introdusă în lume⁶.

Un alt înțeles al misiunii ortodoxe presupune că misiunea universală este un eveniment eshatologic, căci Evanghelia va fi propovăduită sub oblăduirea Mântuitorului până la sfârșitul veacului (Matei 28, 20). Această perspectivă eshatologică determină modul în care misiunea trebuie să se

³ Ioan Tulcan, *Ecleziologia Ortodoxă în teologia românească contemporană. Aspecte, implicații, tendințe*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2010, p. 20.

⁴ Dumitru Stăniloae, *Sfânta Treime creatoarea, mântuitoarea și țința veșnică a tuturor credincioșilor*, în „Ortodoxia”, XXXVIII, nr. 2, p. 30.

⁵ Ioan Tulcan, *Ecleziologia Ortodoxă în teologia românească contemporană. Aspecte, implicații, tendințe*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2010, p. 32.

⁶ Pavel Evdokimov, *Prezența Duhului Sfânt în Tradiția Ortodoxă*, Editura Anastasia, traducerea în română Vasile Răducă, București, 1995, p. 66.

raporteze la cultura națională, pentru că scopul misiunii a fost întotdeauna transfigurarea întregului cosmos - omenirea și natura deopotrivă - conform cuvintelor apostolului Pavel, „pentru ca Dumnezeu să fie toate în toți” (I Corinteni 15, 28). Prin urmare, misiunea constă în apropierea de lume, în reînnoirea acesteia, în trăirea unui nou stil de viață, acceptând culturile locale și modurile de exprimare care nu sunt în contradicție cu credința creștină, transformându-le în mijloace de mântuire⁷.

Misiunea ortodoxă, privită din punct de vedere organizatoric-bisericesc, se poate împărți în misiune externă și misiune internă⁸. Misiunea externă este înțeleasă ca propovăduire a adevărului printre străini, adică în afara comunităților creștin-ortodoxe. Misiunea internă este modul de a-i aduce în biserică pe cei care, aflați într-o zonă majoritar ortodoxă, reprezintă o minoritate heterodoxă. Există și o altă înțelegere a misiunii interne, de exemplu acțiunile de catehizare în interiorul granițelor formale ale Bisericii. Aici sunt incluși cei care, deși botezați, nu sunt educați în spirit ortodox și nu urmează învățăturile Bisericii. O astfel de misiune este denumită în mod obișnuit cateheză.

Însușirile Bisericii ca fundament al misiunii ortodoxe

Termenul grecesc pentru biserică este *εκκλησια* (provenind de la *ek-kalein* = a chema, a convoca), care înseamnă sfânta adunare a poporului și arată că Dumnezeu este Cel care-i adună pe cei care-I aparțin, ca să intre într-un nou legământ și într-o nouă comuniune cu El⁹: „Credincios este Dumnezeu, prin Care ați fost chemați la împărtășirea (comuniunea, *koinonia*) cu Fiul Său Iisus Hristos, Domnul nostru”(I Corinteni 1, 9).

Deși este imposibil să se găsească o definiție profundă a Bisericii în teologia ortodoxă, putem remarca descrieri cuprinzătoare venite din partea unor teologi cunoscuți. Spre exemplu, teologul rus Georges Florovsky subliniază că este imposibil să începi cu definiția formală a Bisericii. Strict vorbind, nu există nimeni care să poată pretinde vreo autoritate doctrinară. Nimeni nu se poate identifica cu Sfinții Părinți, nici cu scolasticii, nici măcar cu Toma din Aquino. Nici o definiție nu a fost dată de Sinoadele Ecumenice și nici de marile concilii ulterioare din Occident, inclusiv Trent și Vatican.¹⁰

⁷ Ioan Arhiepiscop de Belgorod, „Ecclesiological and Canonical foundations of Orthodox Mission”, *International Review of Mission*, vol. 90, issue 358, 2001, p. 271.

⁸ Ioan Arhiepiscop de Belgorod, „Ecclesiological and Canonical foundations of Orthodox Mission”, *International Review of Mission*, vol. 90, issue 358, 2001, p. 271-272.

⁹ Ion Bria, *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, Editura România Creștină, București, 1999, p. 158.

¹⁰ Georges Florovsky, *Bible, Church, Tradition: An Eastern Orthodox View*, vol. 1, Editura Norland Publishing Company, Belmont, Massachusetts, 1987, p. 57.

Totuși, Crezul Niceo-Constantinopolitan ne oferă patru repere distinctive în ceea ce privește Biserica. Aceste însușiri determină plenitudinea ființei Bisericii, care și-ar pierde esența, dacă ar fi lipsită de oricare dintre aceste atribute.

A. Unitatea

Potrivit Sfântului Apostol Pavel, Biserica este trupul lui Hristos (I Corinteni 12, 27), un organism viu, format din toți oamenii reînnoiți spiritual, „pentru că într-un Duh ne-am botezat noi toți, ca să fim un singur trup” (I Corinteni 12, 13). Mântuirea oamenilor se poate realiza doar în comuniune cu Dumnezeu și cu aproapele. Când oricare dintre noi cade, cade singur; dar nimeni nu se salvează singur. Cel care este mântuit este mântuit în biserică ca membru al acesteia și în unitate cu toți ceilalți membri ai ei¹¹, explică teologul rus Alexei Khimiakov necesitatea unității pentru mântuirea credincioșilor.

Rezultă că scopul misiunii ortodoxe este înființarea comunităților euharistice. Scopul nu este doar răspândirea învățurii credinței creștine și nici asimilarea teoretică a poruncilor Mântuitorului Hristos, ci experiența cunoașterii a lui Hristos, prin har, participare la viața sacramentală a Bisericii și prin respectarea poruncilor care stabilesc o viață evlavioasă¹². Prin urmare, unicitatea Bisericii creează identificarea spirituală între credincioși, ca mădulare ale trupului lui Hristos. Acest lucru determină motivația misiunii ortodoxe, iubirea.

Cu toate acestea, iubirea este ea însăși un răspuns uman la dragostea lui Dumnezeu. Apostolul Ioan în Evanghelia sa vorbește despre iubirea trinitară, care implică actul chenotic al Fiului, având ca rezultat mântuirea obiectivă a lumii (Ioan 1, 10-14). Această dimensiune trinitară a misiunii Bisericii joacă rolul decisiv în fundamentul ei eclesiologic. Chemarea Bisericii la misiune este înrădăcinată în faptul că Hristos însuși a fost trimis de Tatăl în Duhul Sfânt. Trimiterea lui Hristos a fost rezultatul inevitabil al dinamicii interioare a Sfintei Treimi. De fapt, misiunea creștină poate fi justificată numai dacă concepem sarcina noastră misionară ca fiind proiecția în termeni umani a vieții de comuniune care există în Sfânta Treime¹³.

¹¹ Alexei Stepanovich Khimiakov, *The Church is One*, Londra, 1968, p. 38.

¹² Ioan Arhiepiscop de Belgorod, „Ecclesiological and Canonical foundations of Orthodox Mission”, *International Review of Mission*, vol. 90, issue 358, 2001, p. 273.

¹³ Petros Vassiliadis, „Mission and Proselytism: An Orthodox Understanding”, *International Review of Mission*, vol. 85, issue 337, 1996, p. 262.

B. Sfințenia

Evanghelia după Sfântul Ioan îl identifică pe Hristos cu Logosul divin, Cel prin care toate au fost create (Ioan 1, 1-5). Aceasta înseamnă că Hristos nu este numai Mântuitorul, întemeietorul Bisericii și capul acesteia, ci adevărul final despre începutul, dezvoltarea și soarta întreagă a creației lui Dumnezeu. Biserica este sfântă prin capul său, Domnul nostru Iisus Hristos, dar în același timp este sfântă și prin prezența continuă a Duhului Sfânt, care ocrotește fiecare credincios spre mântuirea subiectivă¹⁴.

În cea mai profundă înțelegere, Biserica nu este altceva decât lumea în cursul transfigurării, lumea care în Hristos reflectă lumina paradisului¹⁵. Sfinții Părinți numesc Biserica casă a Duhului Sfânt, căci acolo unde este Biserica, există Duhul Sfânt și unde este Duhul Sfânt, există orice har, Duhul este Adevărul¹⁶. Prin urmare, misiunea Bisericii constă în ideea că toți oamenii vin să-L cunoască pe Hristos și să găsească în El comuniunea cu Dumnezeu, ceea ce Sfinții Părinți numesc îndumnezeire.

Biserica, ca viață nouă în Hristos, călăuzită de Duhul Sfânt și ca o comuniune a sfinților, își realizează activitatea misionară în lume prin însăși prezența sa. Credincioșii care sunt pregătiți spiritual în biserică își îndeplinesc și ei misiunea divină în lume. Dacă nu există perfecțiune spirituală, nu există nicio misiune. Înțelegerea ortodoxă a misiunii provine din ideea că îndumnezeirea personală este extinderea misiunii Bisericii în lume. Sfântul Ignatie al Antiohiei a perceput Biserica drept comunitatea euharistică care există în realitatea eshatologică ca manifestare a împărăției lui Dumnezeu pe pământ¹⁷. Din această înțelegere rezultă înființarea bisericii după modelul regatului, selectând un episcop pentru comunitatea locală.

Astfel, în demersul propriu-zis al misiunii Bisericii, punctul central devine comunitatea locală. În stabilirea misiunii Bisericii, rolul principal revine episcopilor. Episcopul este cap al comunității. Rugăciunile oferite de episcop în Liturghie sunt toate la persoana întâi plural. Slujirea episcopului se face în numele întregii biserici locale. Prin urmare, se poate spune că biserica prin persoana episcopului este implicată în misiune¹⁸.

¹⁴ Pavel Evdokimov, *L'Espirt Saint dans la Tradition orthodoxe*, Editura Cerf, Paris, 1969, p. 90.

¹⁵ Olivier Clément, *The Roots of Christian Mysticism*, Editura New City, Londra, 1993, p. 93.

¹⁶ Ioan Arhiepiscop de Belgorod, „Ecclesiological and Canonical foundations of Orthodox Mission”, *International Review of Mission*, vol. 90, issue 358, 2001, p. 274.

¹⁷ Ioan Arhiepiscop de Belgorod, „Ecclesiological and Canonical foundations of Orthodox Mission”, *International Review of Mission*, vol. 90, issue 358, 2001, p. 274.

¹⁸ James Stamoolis, *Eastern Orthodox Mission Theology Today*, Editura Light and Life, Minneapolis, 1986, p. 118.

Plinătatea și unitatea Bisericii se încununează în comuniunea euharistică. Ecleziologia euharistică oferă oportunitatea de a se înțelege rolul laicilor în biserică și în misiunea ortodoxă. Cu toate acestea, acțiunile credincioșilor ar trebui să fie în concordanță cu deciziile ierarhiei bisericii, pentru că „Și pe unii i-a pus Dumnezeu, în Biserică: întâi apostoli, al doilea prooroci, al treilea învățători; apoi pe cei ce au darul de a face minuni; apoi darurile vindecărilor, ajutorările, cârmuirile, felurile limbilor” (I Corinteni 12, 28).

C. Universalitatea

Biserica este centrul universului, sfera în care sunt determinate destinele sale. Toți sunt chemați să intre în Biserică, pentru că dacă omul este un *microcosmos*, Biserica este un *macroantropos*, așa cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul. Ea crește și se dezvoltă în istorie, aducând pe aleși în sânul său, unindu-i cu Dumnezeu. Lumea îmbătrânește și decade, în timp ce Biserica este întinerită și reînnoită constant de către Duhul Sfânt, care este sursa vieții. La un moment dat, când Biserica a atins plenitudinea dezvoltării determinată de voința lui Dumnezeu, lumea exterioară, după ce și-a consumat resursele vitale, va pieri. În ceea ce privește Biserica, ea va apărea în slava sa eternă ca împărăție a lui Dumnezeu.¹⁹

Reflectând la relația om-Biserică, în viziunea Sfântului Maxim Mărturisitorul, teologul Vladimir Lossky detaliază atributul universalității Bisericii, apelând la conceptul de *macroantropos*, regăsit în scrierile patristice. Sfinții Părinți explică sintagma coroana creației divine prin faptul că omul este sinteza, spiritual vorbind, a întregului univers. Dar omul nu se poate mântui singur. Raportându-ne la mântuire, realizabilă doar colectiv, înțelegem plenitudinea Bisericii. Mădularele Bisericii nu pot fi altcineva decât oamenii care au nevoia de a se întoarce la Dumnezeu. Toți formând un trup, o credință. Universalitatea Bisericii este „plinirea Celui ce plinește toate întru toți” (Efeseni 1, 23). Biserica este cea care ține deplinătatea adevărului și martorii adevărului apostolic. Vladimir Lossky vorbește despre atributul universalității ca despre un mod de cunoaștere al Adevărului propriu Bisericii, în virtutea căruia acest Adevăr devine clar pentru întreaga Biserică.

Definind universalitatea Bisericii, Sfântul Chiril al Ierusalimului înțelege următoarele caracteristici. Biserica este considerată catolică din moment ce: există în lume de la un capăt la altul al pământului; învață în

¹⁹ Vladimir Lossky, *The Mystical Theology of the Eastern Church*, Editura St. Vladimir Seminary Press, New York, 1976, p. 178.

deplinătatea lor toate dogmele care ar trebui cunoscute de toți oamenii; încorporează fiecare rasă de oameni evlavioși, indiferent de statutul lor social și educație (guvernanți și guvernați, educați și oameni simplii); tratează și vindecă orice fel de păcat; posedă în sine tot ceea ce este numit virtuos prin cuvânt și faptă și în merite spirituale²⁰.

Ecleziologia ortodoxă tinde să facă o distincție între forma locală și cea generală a universalității Bisericii. O biserică locală, adunată în numele Mântuitorului Iisus Hristos, care sărbătorește Euharistia și este condusă de un episcop, are atributul universalității, primind trupul lui Hristos în toată plinătatea. Universalitatea Bisericii este dată de Hristos și nu de membrii ei²¹. Este foarte important ca forma locală a universalității să fie înțeleasă ca un corp în sine, nu ca o parte dintr-un trunchi mai mare. Acest principiu este exprimat în mod viu la Sfânta Proscomidie, când preotul înfățișează pe Sfântul Disc comunitatea locală sub oblăduirea Mântuitorului, a Maicii Domnului, a apostolilor și sfinților.

Această formă locală a universalității implică în mod natural posibilitatea diversității culturale, liturgice și teologice în Biserica lui Hristos. Misiunea Bisericii se confruntă inevitabil cu problemele din societatea laică, în special cu cele de natură culturală și etnică. Este important de menționat în acest sens că Împărăția lui Dumnezeu, adică împlinirea misiunii Bisericii, nu distruge ordinea naturală a lumii, cu diversitățile ei, ci o transformă, sfințind-o. De exemplu, folosirea limbilor vernaculare ale diferitelor popoare în Serviciul Divin ne arată că Creștinismul nu desființează culturile locale, ci le include în diversitatea tradiției universale²².

Misionarii ortodocși au acordat o atenție majoră transmiterii învățăturilor creștine în viața oamenilor. Trăind printre oameni, misionarul a devenit treptat unul dintre ei, asimilând tradiția și cultura. Respectul pentru cultura oamenilor, studiul obiceiurilor și limbajului local, traducerea Sfintei Scripturi, educarea și instruirea clerului indigen, au condus oamenii spre universalitatea Bisericii. Este demn de remarcat faptul că misionarii au fost foarte precauți în introducerea schimbărilor în culturile vernaculare. În acest scop, ei l-au imitat în mod conștient pe Hristos, trăind în sărăcie evanghelică, pentru a nu aduce schimbări radicale în societățile unde propovăduiau²³.

²⁰ Ioan Arhiepiscop de Belgorod, „Ecclesiological and Canonical foundations of Orthodox Mission”, *International Review of Mission*, vol. 90, issue 358, 2001, p. 275.

²¹ Ioan Tulcan, *Ecleziologia Ortodoxă în teologia românească contemporană. Aspecte, implicații, tendințe*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2010, p. 180-181.

²² Ioan Arhiepiscop de Belgorod, „Ecclesiological and Canonical foundations of Orthodox Mission”, *International Review of Mission*, vol. 90, issue 358, 2001, p. 276.

²³ Ion Bria, *Go Forth In Peace*, Editura World Council of Churches, Geneva, 1986, p. 57-58.

D. Apostolicitatea

Biserica este numită apostolică, deoarece Sfinții Apostoli au marcat începutul istoric al acesteia; au păstrat și au transmis mai departe învățăturile de credință; au stabilit formele de slujire în biserică, succesiunea sacerdotală și stabilirea canoanelor. Apostolii i-au urmat lui Hristos și au devenit martorii Lui, primind de la El puterea să zidească Biserica istorică. Hristos însuși conduce Biserica prin apostolii Săi și succesorii lor, episcopii și preoții²⁴. Apostolicitatea ca însușire nu se încheie cu fundamentarea principiilor de funcționare a Bisericii, ci reprezintă o continuitate neîntreruptă de propovăduire și slujire, conform modelului sfinților apostoli.

Biserica, în procesul său de extindere, își asimilează varietatea mădularelor ce o compun. Această dezvoltare a comunității credincioșilor se realizează prin catehizarea și botezul celor care nu sunt încă incluși în Trupul lui Hristos. Procesul de încreștinare reprezintă apostolicitatea în sens larg și are la bază modelul Fiului lui Dumnezeu întrupat²⁵. Mântuitorul este El însuși numit Apostol, slujirea Sa apostolică fiind una dintre cele trei slujiri mântuitoare: „luați aminte la Apostolul și Arhiepiscopul mărturisirii noastre, la Iisus Hristos” (Evrei 3, 1). Sub aceeași denumire sunt chemați discipolii Săi și fiecare membru al Bisericii poate avea, de asemenea, această identitate.

Grație acestei caracteristici a Bisericii, transmiterea adevărului lui Hristos se desfășoară până în zilele noastre. Biserica își continuă drumul neîncetat „până la marginea pământului” (Fapte 1, 8) exercitându-și caracterul apostolic. Este important de specificat faptul că marginile pământului reprezintă o graniță spirituală dincolo de care începe viața lipsită de lumina adevărului lui Hristos²⁶. Această parte externă se poate afla în centrul unui oraș sau într-o așezare îndepărtată. În cele din urmă, comunitatea locală poate deveni o astfel de parte externă, dacă părăsește universalitatea Bisericii.

Concluzie

Termenul de misiune în Biserica Ortodoxă își păstrează valențele și înțelesul originar din primele veacuri creștine. Prin natura sa, Biserica este misionară, deci fiecare membru al său, indiferent de poziția ierarhică are responsabilitatea de a transmite, în funcție de competențele sale, Vestea cea Bună. Misiunea devine astfel un atribut al fiecărui creștin.

²⁴ Ion Bria, *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, Editura România Creștină, București, 1999, p. 161.

²⁵ Ioan Arhiepiscop de Belgorod, „Ecclesiological and Canonical foundations of Orthodox Mission”, *International Review of Mission*, vol. 90, issue 358, 2001, p. 277.

²⁶ Ion Bria, *Go Forth In Peace*, Editura World Council of Churches, Geneva, 1986, p. 56.

Misiunea ortodoxă începe din comuniunea Sfintei Treimi odată cu începerea creației și se continuă cu activitatea mântuitoare a lui Iisus Hristos. Formarea Bisericii la Cincizecime transferă calitatea de a propovădui Evanghelia slujitorilor (apostoli, episcopi, preoți, diaconi, chiar și simplii credincioși) oblăduiți de Duhul Sfânt.

În funcție de atributele Bisericii, stabilite în Crezul Niceo-Constantinopolitan, putem analiza valențele misiunii creștine. Unitatea Bisericii în Hristos relevă faptul că scopul misiunii este înființarea comunităților euharistice. Deci, crearea identității spirituale a credincioșilor.

Atributul sfințeniei condiționează dinamica misiunii. Perfecționarea spirituală din comunitatea euharistică include transmiterea învățaturii, pentru a extinde Biserica, și fortificarea duhovnicească a creștinilor practicanți. Nu poate exista înălțare duhovnicească fără practicarea misiunii.

Universalitatea iubirii divine determină misiunea să se extindă în orice suprafață geografică, spre orice neam, indiferent de etnie sau obiceiuri. Acest lucru implică abordarea misionară în funcție de diversitatea culturală sau lingvistică a diferitelor grupuri de oameni. În acest caz, misionarului îi revin mai multe responsabilități și atribuții, printre care discernământul, organizarea și cultivarea dreptei credințe.

Apostolicitatea marchează începutul istoric al Bisericii și al misiunii totodată. Primele misiuni au fost întreprinse de sfinții apostoli, aceștia rămânând exemple vii pentru restul credincioșilor. Transmiterea adevărului de credință se desfășoară până în zilele noastre, având ca final evenimentul Parusiei.

Misiunea în Biserica Ortodoxă nu suferă modificări în ceea ce privește înțelesul conceptului, ci întâmpină dificultăți în latura practică. Fiind străbătut de probleme însemnate de-a lungul istoriei, estul Europei, locul în care Ortodoxia a prins rădăcini, reprezentând religia majoritară, încetinește cu mult, după căderea Constantinopolului (1453), dezvoltarea misiunii creștin-ortodoxe. Odată cu începutul perioadei moderne și dezvoltarea statelor est-europene, misiunea Răsăritului începe să renască. Mulțumită teologilor ortodocși din secolul XX teologia misionară se dezvoltă și în Biserica noastră. De asemenea, încep ample acțiuni misionare în anumite zone ale Africii și Asiei.